

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE

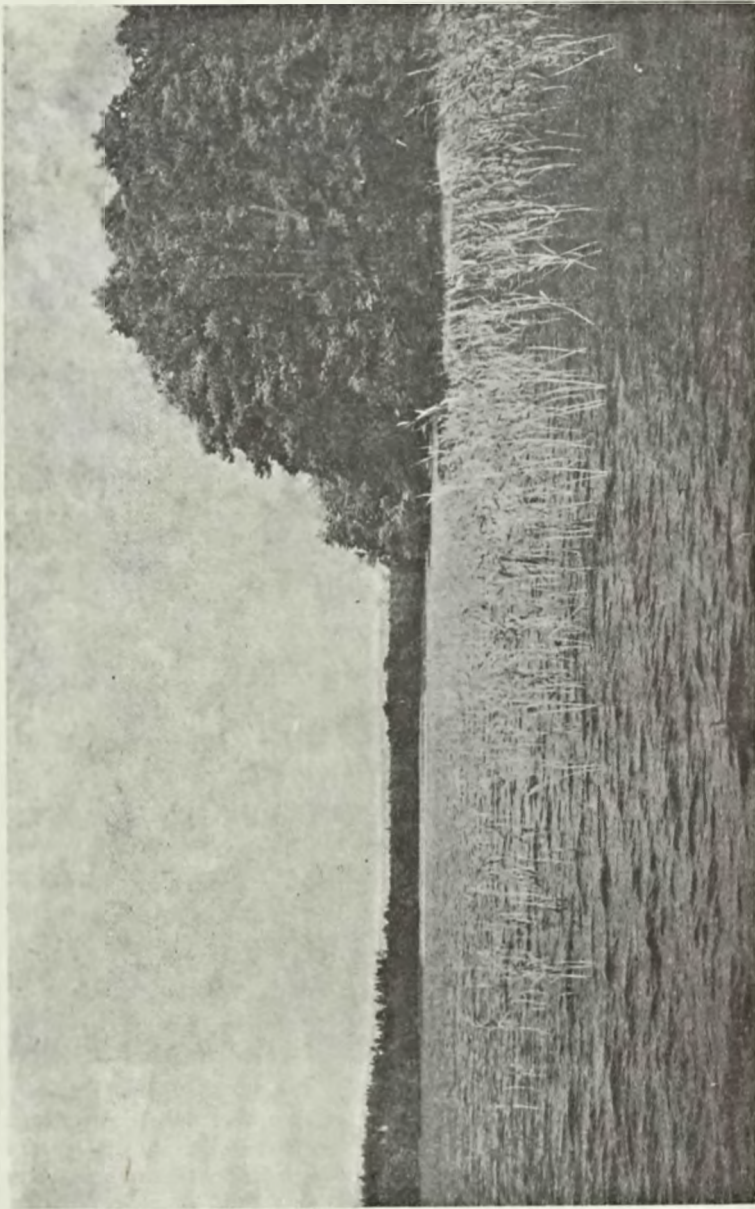
KONFERENCJE I ZJAZDY

Parki krajobrazowe w służbie ochrony środowiska przyrodniczego naszego kraju — tematem XLIV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego

W dniach 13—16 września 1977 roku odbył się w Olsztynie XLIV Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, połączony z walnym zgromadzeniem i wyborami nowego zarządu. Zjazd otworzył prof. dr T. Gorczyński, dotychczasowy przewodniczący PTB. Następnie, w trakcie walnego zgromadzenia, wybrano nowy Zarząd, którego przewodniczącym został prof. dr T. Wodzicki (AR-SGGW, Warszawa), a zastępcą prof. dr B. Rodkiewicz (UMCS, Lublin). Miłym i uroczystym momentem było nadanie dwóm zasłużonym działaczom PTB, prof. dr T. Gorczyńskiemu (AR-SGGW, Warszawa) i prof. dr. T. Sulmie (AM, Gdańsk) członkostwa honorowego Towarzystwa.

Referat inauguracyjny pt. „*Parki krajobrazowe w Polsce*” wygłosił prof. dr S. Kozłowski (Instytut Geologiczny, Warszawa). Przedstawił on projekt wielkoprzestrzennego systemu obszarów chronionych w układzie trójstopniowym. Pierwszy stopień stanowią parki narodowe, których liczba powinna wzrosnąć do 20 (w stosunku do 13 istniejących). Druga kategoria to parki krajobrazowe, planowane w liczbie 57, o łącznym obszarze ponad 1,5% powierzchni Polski. Cztery parki tego typu zostały już utworzone, tj. Nadgoplański, Mazurski, Suwalski i Wigierski; zaawansowane są prace przy realizacji kilku dalszych. Referent postulował, aby w każdym województwie powstał co najmniej jeden park krajobrazowy. Trzeci stopień ochrony stanowić powinny obszary chronionego krajobrazu, które objęłyby około 17% powierzchni naszego kraju.*

* Prace nad programem ochrony krajobrazu w Polsce prowadzone były także w Zakładzie Ochrony Przyrody PAN (por. np. A. Czerneda, K. Zabierowski „*Motywy i program przestrzenny ochrony krajobrazu w Polsce*”, *Chrońmy Przyr.* 33, 1: 21—30, 1977).

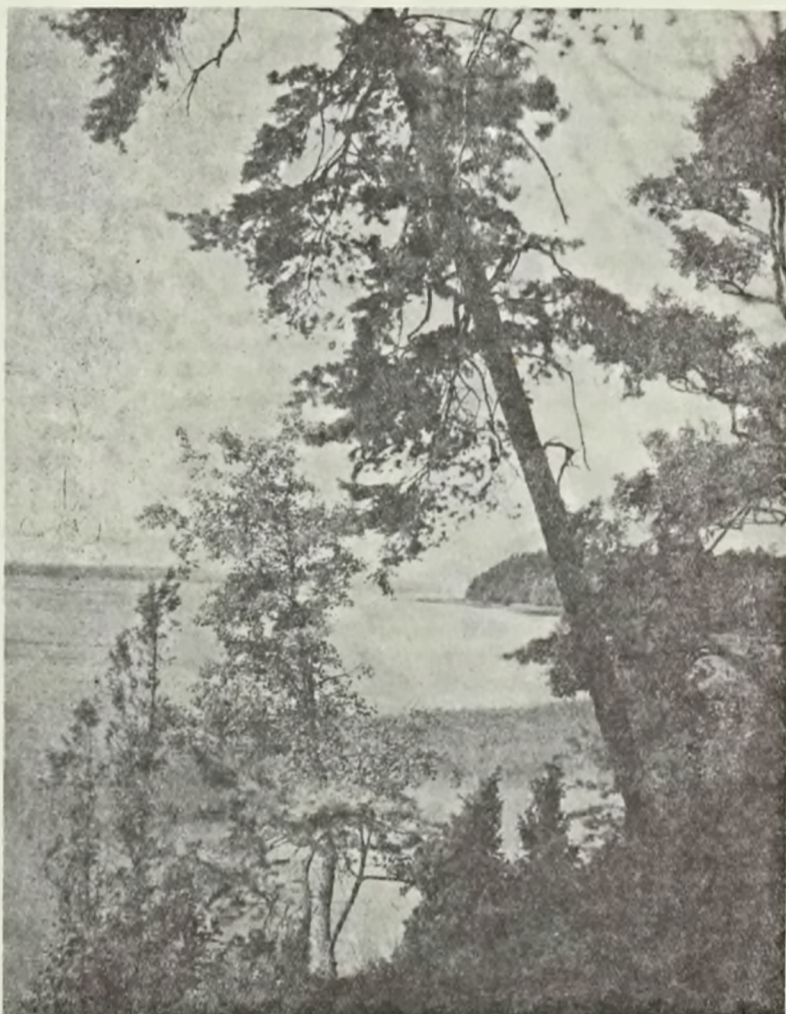

Ryc. 1. Typowy krajobraz Mazur. — A landscape typical of the Masurian Lake District. Fot. Z. Głowaciński

W ciągu pierwszych dni Zjazdu odbywały się obrady w sekcjach: 1) geobotaniki, 2) florystyki i systematyki roślin, 3) anatomii, cytologii i embriologii oraz 4) fizjologii i biochemii roślin. Program obejmował łącznie 62 referaty. Z punktu widzenia ochrony przyrody najbardziej interesujące były wystąpienia dotyczące obszarów chronionych, które wypełniły większość programu sekcji geobotanicznej. Liczne referaty zaprezentowali Gospodarze (AR-T, Olsztyn) pod kierownictwem prof. dr B. Polakowskiego. Dotyczyły one Mazurskiego Parku Krajobrazowego. Tak więc prof. dr B. Polakowski omówił stosunki geobotaniczne Parku, dr A. Jutrzenka-Trzebiatowski — zespoły leśne, doc. dr H. Chudyba — plankton roślinny jezior, dr J. Dziedzic — szatę roślinną jezior, mgr W. Pietraszewski — zespoły roślinne użytków zielonych, a dr T. Korniak — zespoły synantropijne. Z referatów wygłoszonych przez gości na uwagę zasługuje wystąpienie prof. dr A. Kozłowskiej (AR, Kraków) — „Na rezerwacie stepowym po 57 latach”, w którym autorka na podstawie własnych obserwacji przedstawiła problem sukcesji roślinnych w rezerwach stepowych oraz aktualne zagadnienia ochrony flory i roślinności kserotermicznej. Duże zainteresowanie wzbudziły też referaty doc. dr H. Piotrowskiej (UG, Gdynia), dotyczący flory klifów nadbałtyckich, dr J. Herbicha (UG, Gdynia, o dynamicznych kręgach zbiorowisk na Wysoczyźnie Staniszewskiej oraz dr R. Markowskiego (UG, Gdynia), na temat przebiegu wtórnej sukcesji antropogenicznej na zrębach środkowego Pomorza. Dr M. Herbich (UG, Gdynia) dokonała przeglądu atlantyckich zespołów torfowiskowych na Pobrzeżu Kaszubskim. Obszar występowania tych zespołów ustawicznie maleje, głównie na skutek zmian warunków siedliskowych, wywołanych zabiegami gospodarczymi. Szansa przetrwania tego typu interesujących zbiorowisk, grupujących szereg rzadkich w naszym kraju gatunków roślin, istnieje jedynie w rezerwach.

W licznych referatach poruszano problem zagrożenia roślin na skutek zanieczyszczenia środowiska w okręgach miejskich i przemysłowych. Między innymi doc. dr T. Przybylski (UŚI, Katowice) omówił zjawisko degeneracji sosny w warunkach „pustyni przemysłowej”. W jednym z innych referatów, wygłoszonych w sekcji anatomii, cytologii i embriologii, przedstawiono — udokumentowane zdjęciami spod mikroskopu elektronowego — zmiany w ultrastrukturze mezofilu szpilek sosny, wywołane dwutlenkiem siarki (dr K. Idzikowska, doc. dr F. Młodzianowski, mgr J. Karolewski, prof. dr S. Białobok, UAM Poznań — PAN, Kórnik).

Z postępowaniem prac nad atlasem rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce, wykonywanym pod kierunkiem prof. dr J. Kornasia przy współudziale specjalistów z wielu ośrodków naukowych całego kraju, zaznajomił uczestników Zjazdu dr A. Zając (UJ, Kraków) w refera-

Ryc. 2. Jezioro Nidzkie na Pojezierzu Mazurskim. — The Nidzkie Lake in the Masurian Lake District. Fot. Z. Głowaciński

cie wygłoszonym na obradach sekcji florystyki i systematyki roślin.

Program dwu następných dni Zjazdu stanowiły wycieczki, w trakcie których uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z florą i roślinnością regionu oraz walorami przyrodniczymi Mazurskiego Parku Krajobrazowego, a także przedyskutowania — bezpośrednio w terenie —

szeregu zagadnień związanych z ochroną w formie parków krajobrazowych. Ponieważ jest to forma stosunkowo niedawno wprowadzona w Polsce, pozwolimy sobie przypomnieć kilka podstawowych założeń, dotyczących parków tego typu.

Park krajobrazowy jest to obszar o wybitnych wartościach przyrodniczych, z przewagą krajobrazu naturalnego, charakterystycznego dla danego regionu Polski, obejmujący również niektóre układy antropogeniczne, np. regionalne budownictwo, zabytki architektury. Teren parku stanowi strefę bezinwestycyjną dla przemysłu, miast i dużych ośrodków wypoczynkowych, z gospodarką ograniczoną w zasadzie do działalności rolniczej, hodowlanej i leśnej. Jest to natomiast obszar o wzmóżonej ochronie środowiska przyrodniczego, przeznaczony głównie dla badań naukowych, turystyki i rekreacji. Liczne przepisy w formie zakazów i nakazów zabezpieczają teren parku i jego strefę ochronną.

Parki krajobrazowe powoływane są uchwałą odpowiedniej wojewódzkiej rady narodowej na wniosek wojewody, zaopiniowany przez Komisję Ochrony i Kształtowania Krajobrazu przy Państwowej Radzie Ochrony Przyrody.

Utworzony w roku 1970 na mocy uchwały Rady Narodowej w Olsztynie Park Mazurski był jednym z pierwszych parków krajobrazowych w Polsce. Położony w południowej części Pojezierza Mazurskiego obejmuje on jezioro Śniardwy oraz fragment Puszczy Piskiej wraz z dużą liczbą malowniczych mniejszych jezior i rzek (łącznie około 40 tys. ha). Zwiedzanie Parku wypełniło pierwszy dzień przeznaczony na wycieczki krajoznawcze. Uczestnicy Zjazdu zwiedzili rezerwat „Królewska sosna” nad jez. Mokrym, obejrzeni płat zespołu świetlistej dąbrowy *Potentilla albae-Quercetum* w południowo-wschodniej części Parku, piękne lasy łąkowe *Tilio-Carpinetum* nad Jez. Krutyńskim, mieli także możliwość podziwiać malownicze jezioro Śniardwy i rzekę Krutyńnię. Zapoznali się również z pracami prowadzonymi w Zakładach Doświadczalnych Instytutu Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Popielnie.

W drugim dniu trasa wycieczki prowadziła przez lasy taborskie, gdzie zwiedzano rezerwat „Sosny taborskie”, do Wzgórz Dylewskich. W uroczysku Szyldek nad rzeką Dylewką uczestnicy Zjazdu obejrzeni fragment naturalnych lasów łąkowych *Tilio-Carpinetum corydaletosum*, który planuje się objąć ochroną rezerwatową, w lasach dylewskich — buczyną pomorską *Melico-Fagetum* oraz lasy łąkowe i buczynę pomorską w uroczysku Klonowo koło Wygody.

W trakcie wycieczek zwiedzano także interesujące obiekty starej architektury, jak zabytkową cerkiew w Wojnowicach oraz skansen budownictwa regionalnego w Olsztynku. Była również okazja do obejrzenia pomnika i muzeum na miejscu historycznej bitwy pod Grunwaldem.

XLIV Zjazd PTB należy zaliczyć do interesujących i inspirujących spotkań naukowych, a wycieczki — mimo niesprzyjającej pogody — dały uczestnikom możliwość poznania pięknej i różnorodnej przyrody Mazur oraz stanowiły podstawę do ożywionej dyskusji naukowej.

Róża Kaźmierczakowa, Halina Piękoś-Mirkowa

Z NASZYCH REZERWATÓW

Projektowany rezerwat buczyny pomorskiej w nadleśnictwie Mestwinowo, w województwie gdańskim

Niestrudzonym propagatorem zwiększania liczby rezerwatów, zwłaszcza lasów bukowych i bukowo-mieszanych na terenie Pomorza był prof. dr Zygmunt Czubiński. Z jego inspiracji, w powojennym dwudziestolecu zaprojektowano i utworzono na Pomorzu, głównie na terenach przywróconych Macierzy, szereg rezerwatów bukowych np. w Puszczy Bukowej pod Szczecinem, w Przebrnie na Mierzei Wiślanej czy na Wysoczyźnie Elbląskiej. Reprezentują one szeroki pod względem zmienności ekologicznej wachlarz różnych typów lasów bukowych. Jednakże liczba ich w dalszym ciągu na terenie całego Pomorza jest za mała, przede wszystkim niewiele rezerwatów bukowych pozostało w obecnych granicach województwa gdańskiego. Z chwilą bowiem zmiany granic, z jego rejestru odpadły utworzone nie tak dawno cztery rezerваты, a mianowicie partie starodrzewia bukowego w Przebrnie na Mierzei Wiślanej oraz trzy rezerваты na Wysoczyźnie Elbląskiej. Stąd też utworzenie w woj. gdańskim nowych, cennych rezerwatów, reprezentujących naturalne zbiorowiska, jest sprawą konieczną. Zagadnienie to jest tym bardziej aktualne, że w ostatnich latach zainteresowanie bukiem, jako gatunkiem przemysłowym bardzo wzrosło, pociąga to za sobą nieuchronne dalsze wyręby, zwłaszcza starszych drzewostanów bukowych, co z kolei grozi całkowitym wyniszczeniem naturalnych partii buczyn zawierających najcenniejsze lokalne ekotypy niezbędne dla hodowli opartej na podstawach przyrodniczych. W tej sytuacji, utworzenie w obecnych granicach województwa gdańskiego, nawet niedużych powierzchniowo rezerwatów lasów bukowych różnych typów wydaje się nieodzowne, zarówno dla zachowania świadectwa dawnej „światłości” szaty Pomorza, jak i dla pozyskiwania w nich materiału siewnego, cennego dla przyszłej racjonalnej hodowli oraz dla prowadzenia tam różnego rodzaju badań przyrodniczych. Jedną z takich powierzchni byłyby projektowany rezerwat w nadleśnictwie Mestwinowo.